

MEZUNİYET ÖNCESİ ADLI TIP EĞİTİMİ ALMIŞ ÖĞRENCİLERE YÖNELİK BİR ANKET ÇALIŞMASI*

Serpil Salaçin**, Necmi Çekin***, M. Hakan Özdemir****, Şemsi Kalkan*****

Salaçin S, Çekin N, Özdemir MH, Kalkan Ş. Mezuniyet öncesi adli tıp eğitimi almış öğrencilere yönelik bir anket çalışması. Adli Tıp Bülteni 1997;2(1):21-4.

ÖZET

Ülkemizde adli tıp uzmanı sayısının yetersizliği nedeniyle; adli tıp uzmanlık bilgileri ile yapılabilecek nitelikteki çeşitli hizmetler, pratisyen hekimlerin sorumluluğu altında yürütülmeye çalışılmaktadır. Ülkemizin gereksinimi olan adli tıp uzmanı sayısına ulaşılmasının hayli zaman alacağı açıktır. Bu gerçekler nedeniyle ülkemizde mezuniyet öncesi adli tıp eğitimi çok önemli olup uygulanacak eğitim ve uygulama programlarının ülke gerçekleri gözönünde bulundurularak yapılması gerekmektedir.

Bu çalışma; adli tıp eğitimi 5. Sınıfta, üç haftalık staj şeklinde almış 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin aldıkları eğitim sonucunda, kendilerini değerlendirmelerini, adli tıp eğitimi ile ilgili düşünce ve önerilerini almak amacıyla planlanmıştır. Çalışma bir anket çalışması niteliğindedir. Çalışmaya toplam 202 öğrenci katılmıştır. Sonuçlar değerlendirildiğinde; verilen eğitim sonrası, adli tıp eğitimi önemli bulan öğrenci sayısı 178 (% 88.1)'dir. Aldıkları eğitim sonucunda kendilerini değerlendirmelerinin istendiği sorular incelendiğinde; uygulamanın doğrudan öğrenciye yaptırılmasının pek mümkün olmadığı olay yeri keşfi, otopsi tekniği ve morfolojik bulguları değerlendirmede kendilerini yeterli bulanların sayısı yarının altına düşmüştür. Yetersiz bulma nedeni olarak 111 katılımcı (% 55) uygulama azlığını göstermiş ve öneri olarak uygulamaya ayrılan sürenin artırılarak aktif katılımın sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Adli Tıp, mezuniyet öncesi tıp eğitimi, tıp öğrencisi, eğitim programı, Türkiye.

SUMMARY

Because the number of forensic medicine specialist is insufficient, most of the first examination of the legal cases are under the responsibility of general practitioners, in Turkey. Present circumstances lead to discrepancies between the standards of the courts. It is obvious that achieving the acceptable number for forensic medicine specialist needs much more time and forensic medicine lectures for medical undergraduates is very important in our country. The training and experience requirements for the medical undergraduates should be configured by considering the circumstances of Turkey.

This study was planned to evaluate the opinion of the 5th and 6th years medical undergraduates for their forensic medicine training program. It has been conducted by questionnaires. The study group was composed of 202 students. The results showed that 178 (88.1 %) of the students were satisfied during three weeks of full time attendance to the program. Individual student practices could not be performed especially on crime scene investigation, autopsy and evaluation of morphological findings. Therefore more than half of the students found themselves inadequate in performing above subjects. 111 (55 %) students offered to have more practice hours as well as active individual involvement. Most of the students also mentioned that they need much more involvement in practical activities.

Key words: Forensic medicine, teaching medical undergraduates, medical students, curriculum, Turkey.

* Bu çalışma 13-16 Mayıs 1996 Tarihinde Bursa'da düzenlenen II. Adli Bilimler Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

** Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı

*** Yrd. Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı

**** Uzm. Dr., Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı

***** Stj.Dr. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi 5. Sınıf Öğrencisi.

Geliş Tarihi: 18.05.1996, 1.Düzeltilme Tarihi: 04.04.1997, 2.Düzeltilme Tarihi: 30.04.1997, Kabul Tarihi: 20.06.1997

GİRİŞ

Ülkemizde adli tıp uzmanı sayısı henüz gereken sayının çok altındadır. Diğer taraftan, işin gereği sonucu bu uzmanların çoğu birkaç il merkezinde yoğunlaşmıştır. Adli tıp uzmanının bulunmadığı yerlerde, adli tıp uzmanlık bilgileri ile yapılabilecek nitelikteki çeşitli hizmetler, birinci basamak hekimliği yapan pratisyen hekimlerce yürütülmektedir. Ülkemizde, laboratuvar incelemelerine gereksinim duyulanların dışındaki adli olgularla ilgili işlerin çoğu sağlık ocağı hekimlerince yürütülmektedir (1-4). Adli tıp uzmanı sayısının yeterli düzeye ulaşmasında aşılması gereken sorunlar ve gerçekleştirilme süresi gözönünde bulundurulduğunda; sağlık ocağı hekimine yüklenmiş sorumluluğun daha uzun süre devam edeceği açıktır. Tüm bu nedenlerle; ülkemizde mezuniyet öncesi adli tıp eğitiminin özel bir konumu vardır.

Bu çalışmada fakültemiz beşinci sınıf öğrencilerinin, üç haftalık staj şeklinde aldıkları eğitim programının öğrencilerde sağladığı yarar sorgulanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın diğer aşamalarında aynı eğitimi alan şu anda birinci basamak hizmeti sürdüren hekimlere ulaşılarak bilgilerin toplanması planlanmaktadır.

Fakültemizde adli tıp eğitimi son iki yıldır beşinci sınıflara üç haftalık staj şeklinde sürdürülmektedir. Staj grupları ortalama onüç öğrenciden oluşmaktadır. Geçen iki yıl içinde en kalabalık öğrenci grubu onsekiz kişiydi. Eğitim süresinin ilk haftasında teorik bilgi aktarımı, zengin sayılabilecek bir slayt arşivi ve video kaset gösterimi ile gerçekleştirilmektedir. Teorik bilgiler; I- Hekimlerin tıbbi-hukuki sorumlulukları ve Etik kavramlar, II- Adli Patoloji, III- Klinik adli tıp olmak üzere üç ana başlıkta toplanmaktadır. Teorik eğitim kısa bir ders notu, önerilen türkçe adli tıp kitapları ve diğer kaynaklarla desteklenerek, öğrencinin aktif katılımı istenerek verilmektedir. İkinci hafta bir öğretim görevlisi eşliğinde yılda ortalama 400-450 otopsinin yapıldığı ilimiz Adli Tıp Kurumu Grup başkanlığında, tam zamanlı bulunarak uygulamaya yönelik eğitim yaptırılmaktadır. Son hafta basit laboratuvar teknikleri tanıtılarak bu konularda örnek alma ve gönderme yöntemleri aktarılmaktadır. Değerlendirmede; problem çözme ve rapor düzenleme ağırlıklı yazılı bir uygulama sınavı ve üç öğretim üyesince sözlü sınav yapılmaktadır. Alınan bir uygulama ve üç sözlü sınav notunun ortalaması ile 60 geçecek not üzerinden öğrenci değerlendirilmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tıp fakültemiz 5. ve 6. sınıf öğrencilerinden adli tıp eğitimi beşinci sınıfta üç haftalık staj şeklinde almış öğrencilere yönelik olarak bir anket formu hazırlanmış ve çalışma 1995 yılı Eylül ve Ekim aylarında yapılmıştır. Anketör olarak önceki dönemlerde bu eğitimi almış bir grup öğrenci görev almıştır. Anket formları

çalışmanın amacı anlatılarak öğrencilere dağıtılmış, ankete katılanlar çoktan seçmeli soruları ve görüş soran soruları kendileri yanıtlamış ve yazım bitiminde formlar geri toplanmıştır.

Hazırlanan anket formu; öğrencinin yaş, cinsiyet ve şu anda kayıtlı olduğu sınıfı ile ilgili tanıtıcı bir bölüm dışında, 6 ana başlıkta toplam 20 sorudan oluşmaktadır. Soruların 18'i çoktan seçmeli, 1'i görüş soran, 1'i hem seçmeli hem de kişisel görüş eklenecek biçimde hazırlanmıştır.

İlk soru adli tıp eğitiminin önemi ile ilgili düşünceleri ölçmeye yöneliktir. Öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerinin istendiği 2.grup soruda, ana başlıklar olarak; adli olgu bildirim, defin ruhsatı düzenleme, olay yeri keşfi, adli ölü muayenesi, otopsiye karar verme, otopsi tekniği, otopside korunma, morfolojik bulguları değerlendirme, örnek alma, otopsi raporu düzenleme, yaralı muayenesi, yaralının adli raporunu düzenleme, cinsel amaçlı davranışlara maruz kalanlara yaklaşım, adli raporlarını düzenleme ve hukuki sorumluluklar alındı. Değerlendirme olarak ise herbir konu başlığı konusunda; "kendimi yeterli buluyorum, emin değilim ve yetersiz buluyorum" seçeneklerinden birini işaretlemeleri istendi. 3. grup soru; kendilerini yetersiz bulmalarının nedenlerini ortaya koymaya yönelik hazırlandı. Eğitim konusunda görüşlerini almak üzere ise; eğitimin hangi yılda verilmesi ve süresinin ne kadar olması ile ilgili önerilerini almaya yönelik olarak 2 soru ve önerilerini yazmalarının istendiği bir açık uçlu soru hazırlandı.

Anket formlarındaki bilgiler, Dbase IV programında ve programın apend ortamında sayısal kodlar halinde verilerek kaydedildi. Bu veriler, aynı program nokta ortamında, istatistik sonuçlar halinde geri toplandı.

BULGULAR

Düzenlenen ankete, adli tıp eğitimi 3 haftalık staj eğitimi şeklinde almış 5. ve 6. sınıf öğrencisi 202 kişi katılmıştır. Bunların 117'si (% 57.9) erkek, 85'i (% 42.1) kadındır.

Staja başlamadan önce adli tıp eğitimi önemsiz bulup eğitimi aldıktan sonra da fikri değişmeyen ve staj bittikten önemsiz bulan öğrenci sayısı 23 (% 11.4) dür. Staja başlamadan önce eğitimi önemsiz bulup stajı tamamladıktan sonra bu eğitimin önemli olduğunu düşünen öğrenci sayısı 91 (% 45) dir. Öğrencilerden 88'si (% 43.6) eğitim öncesinde de sonrasında da adli tıp eğitimi önemli bulduklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğrencilerin kendilerini değerlendirdiği konu başlıklarına verilen yanıtlar incelendiğinde; adli olgu bildirim, defin ruhsatı düzenleme, adli ölü muayenesi yapma, otopsiye karar verme, örnek alma, otopsi raporu düzenleme, yaralı muayene bulgularını değerlendirme ve raporunu düzenleme, sek-süel saldırı olgularına yaklaşım ve raporunu düzenle-

me konusunda; katılımcıların yarıdan fazlasının kendini yeterli bulduğu, hatta bazı konu başlıklarında %76'ya ulaşan oranlar olduğu görülmektedir. Uygulamanın öğrenciye doğrudan yaptırılması imkanının pek bulunmadığı; olay yeri keşfi, otopsi tekniği ve morfolojik bulguları değerlendirmede, kendini yeterli bulanların sayısı yarının altına düşmüştür. Aldıkları eğitim sonunda çeşitli konularda kendilerini değerlendirmeleri istenen soruların yanıtları ile ilgili bilgiler tablo 1'de gösterilmiştir.

Kendilerini yetersiz bulmalarının nedeninin sorgulandığı soruların değerlendirilmesinde; katılımcılardan 111 kişinin (%55) uygulamanın az olmasını gerekçe gösterdiği, ayrıca teorik bilgi aktarımı, şekli, süresi gibi seçeneklerinin yanında da uygulama eksikliğinin vurgulandığı görülmüştür. Katılımcıların, uygulamaya ayrılan sürenin arttırılmasının yanı sıra uygulamaya aktif katılımı da vurguladıkları görülmüştür.

Eğitim verilme şekli, süresi, yılı ile ilgili sorular değerlendirildiğinde; katılımcıların %46'sı süreyi yeterli bulurken, %52'si ise sürenin uzatılması gerektiğini, %2'si ise sürenin uzun olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların 84'ü (%41.6) 5. sınıfta, 74'ü (%36.6) 6. sınıfta, 22'si (%10.9) 5. ve 6. sınıfta, 8'i 2. sınıfta, 7'si 3. sınıfta, 7'si 4. sınıfta verilmesini önermiştir.

rine benzer, ancak bizim gereksinimlerimize yanıt verecek nitelikte bir program hazırlanması önem kazanmaktadır.

Ülkemizde mezuniyet öncesi adli tıp eğitimi sorunlarının belirli ana başlıkları;

- Tıp fakültelerinin bazılarında, adli tıp eğitimi verecek adli tıp anabilim dalının olmaması,

- Adli tıp anabilim dalları bulunan fakültelerde ise öğretim üye ve öğretim elemanları sayısının yetersiz olması,

- Anabilim dallarının kuruluş ve alt yapı projeleri tamamlanmadığı için rutin uygulama hizmetleri yapılamaması,

- Mezuniyet öncesi eğitim programında henüz standardizasyon sağlanamaması,

- Öğrencilere gerekli olan pratik eğitimin yaptırılabilmesinde sorunlar yaşanmasıdır (1,3).

Bugünlerde ülkemizde, adli tıp uzmanlık eğitimi süresi ile ilgili yoğun tartışmalar yaşanmaktadır. Uzmanlık eğitim süresinin en az 4 yıla uzatılması yönünde yoğun çabalar yaşanmaktadır. Oysa bu sürelerde eğitim verilmesi planlanan bir uzmanlık dalının uygulamalarını 3 haftalık staj veya bir yarı yıla yayılmış staj eğitimi alan pratisyen hekimden beklemenin gerçekçi bir yaklaşım olmayacağı kanısındayız. Hizmetin türü

Tablo 1: Katılımcıların kendilerini değerlendirmeleri istenen konu başlıklarına verdikleri yanıtlar.

	Yeterli Buluyorum		Emin Değilim		Yetersizim	
	n	%	n	%	n	%
Adli Olgu Bildirimi	124	(% 61.4)	58	(% 28.7)	20	(% 10.0)
Defin Ruhsatı Düzenleme	114	(% 56.4)	66	(% 32.7)	22	(%10.9)
Olay Yeri Keşfinde Sorumluluk	97	(% 48.0)	74	(% 36.6)	31	(% 15.3)
Adli Ölü Muayenesi Yapma	111	(% 55.0)	65	(% 32.2)	26	(%12.9)
Otopsiye Karar Verme	130	(% 64.4)	58	(% 28.7)	14	(% 7.0)
Otopsi Tekniği	79	(% 39.1)	85	(% 42.0)	38	(% 18.9)
Otopside Enfeksiyondan Korunma	111	(% 55.0)	61	(% 30.2)	30	(% 14.9)
Morfolojik Bulguları Değerlendirme	71	(% 35.1)	87	(% 43.1)	44	(% 21.8)
Örnek Alma	124	(% 61.4)	49	(% 24.3)	29	(% 14.4)
Otopsi Raporu Düzenleme	134	(% 66.3)	48	(% 23.8)	20	(% 10.0)
Yaralı Muayene Bulguları	154	(% 76.2)	34	(% 16.9)	14	(% 7.0)
Yaralı Raporu Düzenleme	144	(% 71.3)	48	(% 23.8)	10	(% 5.0)
Seksüel Saldırı Muayenesi	115	(% 57.0)	64	(% 31.7)	23	(% 11.4)
Seksüel Saldırı Raporu	113	(% 56.0)	68	(% 33.7)	21	(% 10.4)
Hukuki Sorumluluk	74	(% 36.6)	87	(% 43.1)	41	(%20.3)

* Satır yüzdeleri alınmıştır.

TARTIŞMA

Günümüzde ABD ve Avrupa ülkeleri adli tıp eğitimini, ağırlıklı olarak uzmanlık eğitimi boyutunda tartışma gündeminde tutmaktadır (5-12). Ancak ülkemizin sayılan özellikleri nedeni ile konunun kapsamı ve tartışmanın boyutu farklı olmalıdır. Eğitimin benzerleştirilmesi çalışmalarının sürdüğü Avrupa Birliğine üye ülkelerin, mezuniyet öncesi eğitimdeki önceliklerle

ve verilmesi gerekenler gözden geçirildiğinde; multidisipliner ekip çalışmaları ile gerçekleştirilecek nitelikteki bu görevleri sorumluluğuna yüklediğimiz pratisyen hekime, yapabileceklerinin ve beklenenlerin sınırları iyi çizilerek öğretilmesi gerektiği kanısındayız. Ülke genelinde adli olguların değerlendirilmesinde problemler yaşandığı açıktır. Ancak bu problemlerin, boyutlarının verilerle ortaya konması ve bunlar gözö-

nünde bulundurularak hazırlanan çözüm yolları ile alınan önlemlerin, sorunların çözümünde gerçekçi yaklaşımlar olacağı kanısındayız.

Bu amaçla, mezuniyet öncesi eğitim dönemindeki öğrenciler ve birinci basamak hizmetlerini yürüten hekimlerin aldıkları eğitimden sağladıkları yararı ortaya koymak ve karşılaştıkları sorunları, bu sorunlarla ilgili önerilerini alarak eğitim programları hazırlanması gerektiği kanısındayız.

Adli tıp uzmanları, pratisyen hekimlerin meslek içi eğitimi programlarının hazırlığını sürdürmektedir. Bu hazırlıklar sırasında konu tüm boyutları ile daha açık ortaya çıkmaktadır. Önceki çalışmalarda bilinen problemlerin yanısıra standart eğitim programları ve eğitim metodlarına gereksinim olduğu açıktır. Böyle bir program hazırlığı ise eğitici, öğrenci ve teknik alt yapı konularında yapılacak ön çalışma sonuçları ışığında yürütülürse sağlıklı olacaktır. Eğiticiler ve fakültelerin alt yapısı ile ilgili değişik zaman dilimlerinde gerçekleştirilen çalışma sonuçları ilginçtir (2,3). Bu konularda kayıtlarda var olanlarla gerçekleştirebilenler ve eğiticilerin bu konudaki görüşleri soruna ışık tutacak niteliktedir.

Ülkemizde rutin hizmetin yürütülmesi için gereken adli tıp uzmanı sayısına ulaşmanın zaman alacağı açıktır. Bu nedenle kısa vadeli çözümlere gereksinim vardır.

Bu amaçla; mezuniyet öncesi adli tıp eğitiminde standardizasyona gidilmeli, eğitim küçük staj grupları halinde verilmeli ve gerekli pratik uygulama imkanı sağlanmalıdır. Öğrenciye verilmesi gereken pratik uygulama için; Adli Tıp Kurumu ile işbirliğinin artırılması ve adli tıp anabilim dallarının kuruluş ve alt yapı projelerinin bir an önce tamamlanarak rutin hizmet verilebilecek duruma gelmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1- Alper B, Salaçin S, Çekin N, Gülmen MK. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesinde adli tıp eğitimi ve adli tıp eğitiminin sorunları. 21.Yüzyılda Tıp Eğitimi Sempozyumu Kitabı, İstanbul: 1993; 87-90.

2- Fincancı ŞK. Türkiye'de ve dünyada adli tıp eğitimi. I.Adli Bilimler Kongre Kitabı. Adana: 1995; 52-54.

3- Salaçin S, Tuncer İ, Erkoçak EU. Türkiye'de mezuniyet öncesi ve mezuniyet sonrası adli tıp eğitiminin sorunları. Adli Tıp Dergisi 1993; 8: 17-22.

4- Salaçin S, Alper B, Çekin N, Gülmen MK. The Medico-Legal system in Turkey, undergraduate and postgraduate curriculum of the forensic sciences. Acta Medicinæ Legalis 1995; XLIV: 372-374.

5- Tilstone WJ. Education training and assessment in forensic science. J Forensic Sci Soc 1991; 31(2): 95-100.

6- Knight B. A Model medico-legal system. Forensic Sci Int 1988; 39: 1-4.

7- World Federation for Medical Education (1988). World Conference On Medical Education. Report. Edinburgh. 7-12 August 1988.

8- Glazek A, Wojcikiewicz C. Forensic science education in Poland. In: Jacob B, Bonte W, eds. Advances in Forensic Sciences, Proceedings of 13th Meeting of IAFS. Berlin: Verlag-Dr.Koster, 1995; vol 8: 84-86.

9- Geserick G. Forensic sciences in Continental Europe. In: Jacob B, Bonte W, eds. Advances in Forensic Sciences, Proceedings of 13th Meeting of IAFS. Berlin: Verlag-Dr.Koster, 1995; vol 8: 262-266.

10- Ross AM, Ranson D. Education and training in forensic sciences in Australia. In: Jacob B, Bonte W, eds. Advances in Forensic Sciences, Proceedings of 13rd Meeting of IAFS. Berlin: Verlag-Dr.Koster, 1995; vol 8: 69-70.

11- Brinkmann B, Cecchi R, Du Chesne A. Legal medicine in Europe-Quo vadis? Int J Leg Med, 1994; 107:57-59.

12- Busuttil A. Legal medicine in Europe. Acta Medicinæ Legalis 1995; XLIV:3-9.

Yazışma Adresi:

Prof. Dr. Serpil Salaçin
Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi
Adli Tıp Anabilim Dalı
Balcalı/ADANA
Tel: (322) 338 60 60/3428
Fax: (322) 338 65 72